

Odchod do starobního důchodu

01. Pojmenování (název) životní situace

Odchod do starobního důchodu

02. Základní informace k životní situaci

Starobní důchod je jednou z dávek důchodového pojištění. Odchod do starobního důchodu je podmíněn dosažením určitého věku a získáním potřebné doby pojištění.

Výši starobního důchodu vypočítávají pracovníci ústředí České správy sociálního zabezpečení (dále též "ČSSZ"). Každý občan, který požádal o důchod, obdrží z ČSSZ písemné rozhodnutí o přiznání a výši starobního důchodu nebo o zamítnutí žádosti. Dále osobní list, ve kterém jsou uvedeny započítané doby pojištění a příjmy dosažené v rozhodném období.

V zákonem stanovených případech rozhodují o dávkách důchodového pojištění příslušné orgány Ministerstva obrany, Ministerstva vnitra a Ministerstva spravedlnosti.

Pro stanovení výpočtového základu je důležitý osobní vyměřovací základ. Ten, zjednodušeně řečeno, tvoří měsíční průměr všech příjmů dosažených v rozhodném období. V roce 2013 je to období let 1986 až 2012, z něhož se stanoví důchod. Jednotlivé roční příjmy se násobí různými koeficienty, které se odvozují od průměru dosažených příjmů všech pojištěnců v jednotlivých letech.

Do důchodu se započítávají všechny příjmy, z nichž je odváděno pojistné na sociální zabezpečení (např. i brigády). Nezapočítávají se takové příjmy v rámci zaměstnání, z kterých se neodvádí pojistné. Započítává se však náhrada mzdy po skončení pracovní neschopnosti náležející za pracovní úraz nebo nemoc z povolání, i když se z ní pojistné neplatí.

Podrobnější informace o dávce poskytne příslušný pracovník OSSZ Brno - venkov se sídlem Kounicova 14, Brno

03. Kdo je oprávněn v této věci jednat (podat žádost apod.)

Žádost o přiznání starobního důchodu podává osoba, již má být důchod přiznán, případně její zákonný zástupce (je-li oprávněná osoba zbavena způsobilosti k právním úkonům).

Zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení umožňuje pouze ve výjimečných případech podání žádosti rodinným příslušníkem, ovšem jen za předpokladu, že oprávněná osoba podle vyjádření lékaře, vzhledem ke svému zdravotnímu stavu, nemůže podat žádost sama a s podáním této žádosti jinou osobou vyslovila souhlas.

Správní řád rovněž umožňuje nechat se v řízení o důchod (včetně podání žádosti) zastoupit zmocněncem na základě plné moci. Z jejího textu musí být zřejmé, že byla udělena k podání žádosti o důchod.

Protože zmocněnec musí za žadatele uvést a podepsat některá zásadní prohlášení a sdělení (např. o výchově nezletilých dětí, o pobírání dávek nemocenského, o dobách odpracovaných od ukončení povinné školní docházky, o náhradních dobách pojištění), které nemusí detailně znát, je vhodné, aby se žadatelé o důchod nechali při sepisování žádosti zastupovat zmocněncem pouze výjimečně.

04. Jaké jsou podmínky a postup pro řešení životní situace

Nárok na přiznání starobního důchodu vzniká získáním doby pojištění dle § 29 odst. 1 až 4 zákona o důchodovém pojištění a dosažením potřebného věku.

Pojištěnec má nárok na starobní důchod před dosažením důchodového věku, jestliže získal dobu pojištění stanovenou podle § 29 odst. 1 nebo 3 zákona o důchodovém pojištění a dosáhl alespoň věku 60 let, pokud jeho důchodový věk činí alespoň 63 let, nebo do dosažení důchodového věku mu ode dne, od něhož se starobní důchod přiznává, chybí nejvýše tři roky, pokud jeho důchodový věk je nižší než 63 let (tzv. trvale krácený předčasný starobní důchod dle § 31 zákona o důchodovém pojištění). Výše tohoto důchodu je nižší, než výše starobního důchodu dle § 29 zákona o důchodovém pojištění, přičemž takto přiznaný důchod nelze ke dni dovršení důchodového věku přepočítat (přiznat starobní důchod dle § 29 zákona o důchodovém pojištění).

05. Jakým způsobem můžete zahájit řešení životní situace

Dostavte se k sepsání žádosti o starobní důchod na příslušný úřad.

06. Na které instituci životní situaci řešit

Žádosti o důchod sepisují okresní správy sociálního zabezpečení (dále též "OSSZ"), Pražská správa sociálního zabezpečení (dále též "PSSZ") nebo Městská správa sociálního zabezpečení Brno (dále též "MSSZ"), příslušné podle místa trvalého bydliště oprávněné osoby. Kontakty na jednotlivá pracoviště OSSZ/ PSSZ/ MSSZ naleznete na internetových stránkách České správy sociálního zabezpečení.

07. Kde, s kým a kdy životní situaci řešit

K poskytnutí odborné pomoci je příslušná OSSZ/ PSSZ/ MSSZ. Vlastní rozhodování o starobním důchodu potom přísluší České správě sociálního zabezpečení.

Pokud jde o příslušníky ozbrojených sborů, jsou k rozhodování o důchodu příslušné orgány Ministerstva vnitra, Ministerstva obrany, příp. Ministerstva spravedlnosti.

Žádost je možné sepsat 4 měsíce před datem, od něhož je přiznání starobního důchodu požadováno.

08. Jaké doklady je nutné mít s sebou

Při uplatnění žádosti o starobní důchod je nutné mít k dispozici následující doklady:

- občanský průkaz (u cizinců doklad prokazující jejich totožnost),
- doklady o studiu, event. učení (i neukončeném),
- doklady o výkonu vojenské služby (civilní služby),
- doklady prokazující doby zaměstnání, případně doby vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání, které chybí v informativním osobním listu důchodového pojištění,
- rozhodnutí OSSZ/ PSSZ/ MSSZ o době a rozsahu péče o osobu závislou,
- rodný list dítěte.

Ženy, které žádají o přiznání starobního důchodu při dosažení důchodového věku, ovlivněného výchovou dětí, a ženy i muži žádající uznání péče o dítě, předkládají:

- rodné listy dětí, případně výpisy z matriky narození,
- příslušný doklad prokazující osvojení dítěte, jde-li o osvojené dítě,
- jde-li o dítě převzaté do péče nahrazující péči rodičů, předkládá se rozhodnutí příslušného orgánu, kterým bylo dítě svěřeno do péče žadatele.

Muži předkládají, pokud jde o období péče o dítě do 4 let věku ukončené v období od 1.1.1996 do 30.6.2007, pravomocné rozhodnutí OSSZ/ PSSZ/ MSSZ o době a rozsahu péče muže o dítě.

Ženy i muži předkládají též rozhodnutí OSSZ/ PSSZ/ MSSZ o době a rozsahu péče o dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené vyžadující mimořádnou péči ve věku do 18 let (institut "dětí dlouhodobě těžce zdravotně postižených vyžadujících mimořádnou péči" byl zrušen ke dni 1.1.2007, od tohoto data se tyto děti považují za osoby závislé).

Chybějící doklady

Od roku 2004 mají zaměstnavatelé povinnost za své zaměstnance každoročně uzavírat evidenční listy důchodového pojištění (dále též "ELDP"), posílat je ČSSZ a stejnopis dát zaměstnanci.

V ELDP jsou uvedeny doby pojištění, výše výdělku a vyloučené doby (nejčastěji dny pobírání nemocenských dávek). Lidé tak mají průběžnou kontrolu nad svým pojištěním. Pokud ovšem zjistí, že jim chybí některé doby pojištění z dřívějšího období, je vhodné se obrátit na příslušnou OSSZ/ PSSZ/ MSSZ se žádostí o pomoc při jejich dohledání.

Pokud se ELDP nepodaří dohledat, je možné doby pojištění a výše výdělku prokázat jinými, náhradními doklady, kterými jsou:

- fotokopie zápočtového listu,
- občanský průkaz, je-li v něm vyznačeno razítko organizace s přesným uvedením doby trvání výdělečné činnosti,
- legitimace ROH, pokud jsou v ní vylepeny známky o placení příspěvků v jednotlivých měsících,
- výplatní pásky,
- fotokopie potvrzení o zdanitelných příjmech ze závislé činnosti a funkčních požitků a o sražených zálohách na daň,
- fotokopie přehledu o příjmech poživatele částečného invalidního důchodu apod.

Chybějící údaje o vojenské službě

Pokud např. žadatel zjistí, že v evidenci ČSSZ se nenacházejí údaje o vojenské službě a žadatel sám nemá k dispozici vojenskou knížku, ze které by bylo možné ověřit na OSSZ/ PSSZ/ MSSZ dobu jejího trvání, může si opatřit potvrzení o výkonu vojenské služby, které vydávají příslušné vojenské orgány (vojenská velitelství).

Nemají-li ani tyto orgány potřebné údaje v konkrétním případě k dispozici, může se obrátit (případně požádat o spolupráci OSSZ/ PSSZ/ MSSZ) na Správní archiv Armády České republiky.

Náhradní způsob dokládání doby studia

Doby studia na střední, případně vyšší odborné škole, se prokazují školním vysvědčením vydaným v posledním roce studia, na vysoké škole diplomem nebo dokladem o vykonání státní závěrečné zkoušky.

V případě, že žadatel tyto doklady nemá k dispozici, může se obrátit na školu, kde studium absolvoval, jde-li o střední či odborné školy. V případě vysoké školy na její rektorát. Pokud uvedené instituce nemají doklady k dispozici, může pomoci příslušný archiv (adresy upřesní Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy), který vydá výpis požadované doby studia.

Využití výpovědi svědků

Forma výpovědi svědků se v důchodovém řízení používá zcela mimořádně, pokud nelze tvrzenou dobu pojištění prokázat jinak. Pro tyto účely se použije tiskopis vydaný ČSSZ "Prohlášení o dobách zaměstnání", ve kterém svědci svým podpisem ověřují pravdivost tvrzených skutečností a zároveň uvádějí, z jakých zdrojů nabyli vědomosti o takto náhradním způsobem prokazované době pojištění.

Pravost podpisu svědka ověřují příslušné orgány (obecní úřady, notář). Ověření podpisů provádějí v případě, že se svědci dostaví k podpisu tiskopisu na OSSZ/ PSSZ/ MSSZ, i tyto orgány sociálního zabezpečení.

Ověřování dokladů z originálních listin lze rovněž provést přímo při sepisování žádostí o dávky důchodového pojištění na OSSZ/ PSSZ/ MSSZ.

09. Jaké jsou potřebné formuláře a kde jsou k dispozici

Žádost o starobní důchod (na předepsaném tiskopisu) s vámi sepíše příslušná OSSZ/ PSSZ/ MSSZ.

10. Jaké jsou poplatky a jak je lze uhradit

Správní ani jiné poplatky nejsou stanoveny.

Případné ověření pravosti listinných dokumentů (pořízených opisů podle originálu), předkládaných spolu se žádostí o důchod, provádí bezplatně příslušná OSSZ/ PSSZ/ MSSZ.

11. Jaké jsou lhůty pro vyřízení

Rozhodnutí o přiznání dávky důchodového pojištění je orgán sociálního zabezpečení povinen vydat nejpozději do 90 dnů ode dne zahájení řízení.

Tato lhůta se prodlužuje o dobu, po kterou se např. došetřují rozhodné skutečnosti u zaměstnavatelů, úřadů aj.

12. Kteří jsou další účastníci (dotčení) řešení životní situace

Další účastníci postupu nejsou stanoveni.

13. Jaké další činnosti jsou po žadateli požadovány

Další činnosti nejsou stanoveny. Ve výjimečných případech může být žadatel vyzván k součinnosti při šetření neprokázaných dob pojištění.

Po přiznání dávky je oprávněný poživatel starobního důchodu, podle zákona č. 582/1991 Sb., § 50 odst. 1, povinen písemně hlásit plátcí dávky do 8 dnů případné změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši a výplatu.

14. Elektronická služba, kterou lze využít

Své dotazy můžete posílat prostřednictvím internetových stránek ČSSZ na elektronické podatelny jednotlivých pracovišť ČSSZ.

15. Podle kterého právního předpisu se postupuje

Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 306/2008 Sb., kterým se mění zákon o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů

16. Jaké jsou související předpisy

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 479/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

17. Jaké jsou opravné prostředky a jak se uplatňují

Proti rozhodnutí orgánu sociálního zabezpečení (ČSSZ/ Ministerstva obrany/ Ministerstva vnitra/ Ministerstva spravedlnosti) ve věcech důchodového pojištění lze od 1.1.2010 jako řádný opravný prostředek podat písemné námitky do 30 dnů ode dne jeho oznámení účastníku řízení.

Námitky musí obsahovat stejné náležitosti jako odvolání podané podle § 82 správního řádu, tj. především z nich má být patrné, kdo je činí, které věci se týkají a co se navrhuje; musí tedy obsahovat označení účastníka a správního orgánu, jemuž je určeno, a podpis osoby, která je činí.

Dále musí obsahovat údaje o tom, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu ho napadá a v čem je spatřován rozpor s právními předpisy nebo nesprávnost rozhodnutí nebo řízení, jež mu předcházelo.

Není-li v námitkách uvedeno, v jakém rozsahu účastník rozhodnutí napadá, platí, že se domáhá zrušení celého rozhodnutí.

Podání námitek nemá odkladný účinek, nejde-li o rozhodnutí, které se týká plnění sankční povinnosti příjemců dávek či zaměstnavatelů. Námitky se podávají orgánu sociálního zabezpečení, který rozhodnutí vydal, a ten o nich také rozhoduje (ČSSZ/ Ministerstvo obrany/ Ministerstvo vnitra/ Ministerstvo spravedlnosti).

Pokud je takovým orgánem ČSSZ, lze námitky v uvedené lhůtě uplatnit u ČSSZ nebo u kterékoliv okresní správy sociálního zabezpečení (OSSZ/ PSSZ/ MSSZ). Prvostupňová rozhodnutí ČSSZ tedy nenabývají právní moci doručením (jako za účinnosti dosavadní právní úpravy), ale až uplynutím 30denní lhůty k podání námitek, resp. doručením (oznámením) rozhodnutí ČSSZ o námitkách.

Orgán sociálního zabezpečení přezkoumává rozhodnutí, proti němuž byly podány námitky, v plném rozsahu; není přitom vázán podanými námitkami a může rozhodnout i v neprospěch účastníka řízení. Řízení o námitkách musí být vedeno odděleně od rozhodování orgánu sociálního zabezpečení v prvním stupni - nemohou se na něm podílet, ani v něm rozhodovat osoby, které se účastnily řízení o vydání napadeného rozhodnutí.

Podání námitek je řádným opravným prostředkem ve správním řízení a absolvování námitkového řízení, ať již úspěšné nebo neúspěšné, je proto nezbytným předpokladem k tomu, aby se věci mohl zabývat soud v rámci případné později uplatněné správní žaloby.

Proti pravomocnému rozhodnutí ČSSZ může ovšem oprávněný, který se domnívá, že byl ve svých právech zkrácen, podat do 2 měsíců ode dne doručení rozhodnutí žalobu. Náležitosti žalobního návrhu jsou upraveny soudním řádem správním (zákon č. 150/2002 Sb.).

K řízení o žalobě je příslušný krajský (v Praze Městský) soud, v jehož obvodu má navrhovatel bydliště, popřípadě, v jehož obvodu se zdržuje.

Nemá-li občan bydliště na území České republiky a ani se na tomto území nezdržuje, je k řízení o žalobě příslušný Krajský soud v Brně, má-li občan bydliště na území Slovenské republiky; Krajský soud v Ostravě, má-li bydliště na území Polské republiky; Krajský soud v Plzni, má-li bydliště na území Spolkové republiky Německo; Krajský soud v Českých Budějovicích, má-li bydliště na území Rakouské republiky.

Nelze-li takto určit příslušnost krajského soudu, je příslušný krajský soud určený podle místa posledního bydliště občana na území České republiky, a nelze-li příslušnost určit ani takto, je příslušný Krajský soud v Praze.

18. Jaké sankce mohou být uplatněny v případě nedodržení povinností

Jestliže příjemce starobního důchodu nesplní povinnost stanovenou zákonem č. 582/1991 Sb., § 50 odst. 1, hlásit do 8 dnů skutečnosti rozhodné pro trvání nároku na dávku, její výši a výplatu, nebo jestliže přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že důchod byl vyplacen neprávem, nebo ve vyšší částce než náležel, je povinen podle zákona č. 582/1991 Sb., § 118a, neprávem vyplacené částky starobního důchodu vrátit.

19. Nejčastější dotazy

Nejčastější dotazy a odpovědi naleznete na internetových stránkách České správy sociálního zabezpečení.

20. Další informace

Můžete se obrátit na příslušnou OSSZ/ PSSZ/ MSSZ.

OSSZ Brno - venkov, Kounicova 14, 602 00 Brno.

Ing. Marcela Novotná vedoucí oddělení - Oddělení důchodového pojištění,

tel.: 420 541 584 218

21. Informace o popisovaném postupu (o řešení životní situace) je možné získat také z jiných zdrojů a v jiné formě

Česká správa sociálního zabezpečení

- Klientské centrum České správy sociálního zabezpečení

22. Za správnost návodu odpovídá útvar

Městský úřad Tišnov, odbor sociálních věcí, nám. Míru 346, Tišnov 666 01

23. Popis je zpracován podle právního stavu ke dni

31.8.2013

24. Popis byl naposledy aktualizován

31.8.2013

25. Datum konce platnosti popisu

Bez časového omezení.